

Ovzduší teroru zaselo nenávist

Češi obrátili svou nevraživost vůči lidem, které lze nějak spojit s islámem, říká Daniel Bartoň, expert na vztah náboženství a práva

KRISTIÁN LÉKO

LN Studoval jste mimo jiné mezinárodní právo na Cambridgi. Jaký to má přínos pro samostatného advokáta z Prahy?

Na Cambridgi vás vedou k odlišnému přístupu k řešení problémů a k právní argumentaci, z čehož těžím ve své každodenní praxi. A i poznatky z mezinárodního práva veřejného jsem už v některých případech uplatnil. Velmi se hodily třeba v kauze Petra Jaška uvízlého v Súdánu (*český humanitární pracovník byl zadržen v prosinci 2015, zpět do Česka se vrátil letos v únoru – pozn. red.*). Umožnily mi rychle se orientovat v mezinárodněprávních aspektech soudánského režimu a problémech, které řeší na diplomatickém poli. To nám se soudánským kolegou, který věc řešil přímo na místě, velmi pomohlo ve snaze dostat pana Jaška zpět domů.

LN Advokáti rádi říkají, že nejde založit si advokátní kancelář a čekat, až práce přijde. Jak získáváte klienty?

Opravdu se mi nestává, že by zazvonil člověk z ulice, který si náhodou všiml cedulky a řekl si, že zrovna potřebuje advokáta. Může se to dít na malých městech, ale v Praze ne. Pro získávání klientů jsou dnes klíčové sociální vazby. Ty z Cambridge pro mě ale až tak důležité nejsou, pomáhají především kontakty, které jsem navázal na českých vysokých školách a v průběhu právní praxe, dále lidé z neziskového sektoru a z církevního prostředí. Také si na mě předávají kontakty cizinci žijící v Česku. Oceňuji především mé zkušenosti se životem v zahraničí, které mi umožňují vcítit se do pozice člověka žijícího v zemi, jejíž úřady mu vždy nevycházejí vstříc.

LN Lze to chápat tak, že české úřady jsou nevstřícné k cizincům? Třeba cizinecká policie má otřesnou pověst.

Je to hodně o lidech. Některá pracoviště jsou hrůzná. Nechápu například, že když se specializují na cizineckou agendu, tak tam nikdo neovládá žádný cizí jazyk a k lidem se chovají hůř než k věcem. Na některých malých městech ale naopak cizincům neskuutečně vycházejí vstříc, opravují jim chyby ve formulářích a ptají se, co by ještě potřebovali vyřídit.

LN Mění se v Česku atmosféra k cizincům v souvislosti s proudem migrantů do Evropy?

Pokud mohu soudit z toho, co mi cizinci vyprávějí, tak ke změ-

FOTO MAFRA - DAN MATERNA

ně došlo, a to bohužel výrazně k horšímu. Nemusí jít nutně o cizince, ale zkrátka o lidi, kteří se nějak vizuálně odlišují od většinové společnosti. Lidé z Balkánu nebo černocho roky nikdo nefešil, většinová populace je vnímala jako běžné lidi, kteří tu žijí a pracují.

To se v posledních letech změnilo. Zdá se mi, že se změnil cíl nevraživosti a místo Romů teď lidé nenávidí ty, které je možné na základě vzhledu a předpokladů nějak spojit s islámem. Dopadá to nakonec na každého, kdo nemluví plynně česky a má pokrývku hlavy či plnovous. Může to být hipster z Berlína, ale vidíme v něm teroristu. Jak málo stačí k tomu, aby se někteří lidé označili za nebezpečné a nežádoucí!

LN Jak si to vysvětlujete?

Moje pracovní hypotéza je, že tyto emoce převládnu především u lidí, kteří si nejsou jisti sami sebou a cítí, že jejich místo ve společnosti je ohroženo. Mají strach a hrozbu potřebují pojmenovat jednoduše – a je nakonec jedno, zda jsou to Židé, Romové, muslimové nebo mimozemšťané.

LN Byl bodem zlomu proud migrantů ze zemí, kde rádlí Islámský stát, a lidé se začali bát, že

do Evropy přicházejí spolu s uprchlíky i jeho bojovníci?

Ve světě byla citelná změna atmosféry už po útocích z 11. září 2001, muslimské komunity tehdy dostávaly slušně zabrat. Bylo jen otázkou času, kdy se to přesune i k nám. A migrační krize pro to vytvořila podmínky. Uprchlíci táhli přes Maďarsko a okolo Vídně a lidé získali dojem, že je „nepřítel“ za humny.

LN Jakou roli podle vás v růstu nevraživosti vůči muslimům sehrály útoky, které začali páchat zfanatizovaní jednotlivci, a nikoli organizovaní teroristé?

Je pravda, že teroristou dnes může být úplně kdokoliv, třeba i váš dlouholetý soused, který se dostal pod vliv radikálních názorů na internetu nebo strávil delší dovolenou ve Středomoří...

Zásadní negativní roli ale sehrává i způsob, jakým o těchto útocích informují média. Nechci to bagatelizovat, ale vesměs jde o akce osamělých vlků s velmi malým počtem obětí, velkých útoků bylo jen několik. Přesto každý útok zahlcuje mediální prostor a vytváří se představa, že hrozba je všudypřítomná.

LN Za poslední dva roky ale přece můžeme napočítat několik or-

ganizovaných akcí, které svým provedením a počtem obětí vybočovaly – útok na redakci Charlie Hebdo, střelení v klubu Bataclan nebo útok kamionem na promenádě v Nice.

Je jasné, že o těchto útocích se informovat musí. Ale něco jiného přece je, když někdo vezme nůž a v kavárně pobodá několik lidí. Třeba ve velkých britských městech je dlouhodobý problém s nožovou kriminalitou – hospodské bitky, loupežná přepadení, rvačky gangů a podobně. Je tam přísná regulace nožů, třeba já bych svůj oblíbený švýcarský nůž do Anglie přivést nemohl, protože má pojistku a příliš dlouhou čepel (*předvádí nevelký kapesní nůž*). Je přece přehnané, když se o každém útocu nožem v Londýně automaticky píše jako o teroristickém útocu napojeném na radikální islám. Pokud vytvoříme ovzduší teroru, tak děláme přesně to, čeho islamisté chtějí dosáhnout – navzájem se podezříváme, nevěříme si a reagujeme přehnaně. Jako když byli nedávno v Hodoníně dva černoši nahlášení policii jako potenciální teroristé nebo když během migrační krize lidé udávali i kominiky na střeších... Je toto společnost, ve které chceme žít?

LN U nás je navíc atypické, že tu

žádné migranty nemáme a muslimů tu žije minimum.

Je to jednodušší v tom, že riziko útoku je tu nižší. Na druhou stranu běžný Čech nemá pozitivní zkušenosti s muslimy z každodenního života. A i když ano, tak si to nespojí. Na jednu stranu si kupují rýži a kebab „u Araba“, ale pak piší nenávislné komentáře proti muslimům na internetu.

LN O to silnější jsou reakce společnosti na ojedinělé případy, třeba burkini v akvaparku nebo muslimský šátek ve zdravotnické škole na Praze 10. Je to překvapivé?

Naopak je běžné, že v otázkách náboženství jeden drobný konflikt dovede aktivizovat celou společnost. Typickým případem je francouzská debata o burkách a nikábech, které v té době v celé Francii nosily řádově stovky až tisíce žen, což je zcela zanedbatelné číslo ve vztahu k celkové populaci. Rozsah debaty a její výstupy proto byly zcela nepřiměřené okolnostem. Je nebezpečné, že tyto debaty odvádějí pozornost od reálných problémů a živí se na nich média a politici, kteří skrze ně oslovují spotřebitele a voliče.

LN Střet náboženství a právní regulace často vypadá tak, že se

Daniel Bartoň (33)

■ Samostatný **advokát v Praze**, je také odborným asistentem na Evangelické teologické fakultě UK, kde vyučuje základy práva.

■ Právo studoval v Praze, Aténách (Erasmus) a Cambridgi (LL.M., stipendium Bakala Foundation), **teologii** v Praze a Paříži (Stipendium Fondation pasteur Eugene Bersier).

■ Specializuje se na **náboženskou svobodu, lidská práva** a pomoc obětem trestné činnosti.

stanoví určitá výjimka pro vyznavače určitého náboženství. Je problém, že česká společnost je většinově ateistická a okázalé náboženské projevy z ní za poslední dekady vymizely?

Když člověk jedná na základě svého náboženského přesvědčení, může se snadno dostat do konfliktu s přesvědčením či zájmy někoho jiného. Právo proto u náboženské svobody stejně jako u jiných lidských práv předpokládá, že bychom měli najít takové řešení konfliktu, které v maximální možné míře umožní realizaci všech dotčených legitimních zájmů. Pro úspěšné nalezení takového řešení je samozřejmě třeba dokázat se vžít do situace jednotlivých akτέρů.

Jestliže toho nejsme schopni z důvodu nezájmu o věci, které nás přesahují, tak je to samozřejmě problém. Mimo jiné proto, že „nezájem“ či nevraživost ve vztahu k určitým formám náboženskosti je sám o sobě přesvědčením nacházejícím se na stejné úrovni jako dotčené náboženské přesvědčení.

LN Co zatím vypověděla „šátková“ kauza v Praze 10 o schopnosti české justice řešit střety mezi náboženstvím a právem?

Zatím máme pouze rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10 (*soudkyně Daniela Čejková žalobu somálské studentky zamítla, protože se údajně nikdy nestala studentkou školy – pozn. red.*), je podáno odvolání. To jedno rozhodnutí ale jasně ukázalo, že někteří soudci nemají zájem tyto kauzy řešit věcně, ale snaží se jich co nejnázne zbavit. Je to kontroverzní a složitá právní problematika, na kterou nejsou připraveni. Náboženské spory jsou v Česku ojedinělé a málokdo s nimi má zkušenosti, zná literaturu a judikaturu. Uvidíme, jak se k tomu postaví odvolací soud.